ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ—4—ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ՊՈՍՏԱՅԻՆՆԵՐՈՒԴ—ՏԱՐԻ—ԹԻՒ—2713

Ն.—Տ.—16—ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ—1880

ՊԱՏՄԱՆԹ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ հմր. 10 ղրշ.
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամս. » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » 21/2 Լիրա
Գանձուցման տոմսը մէկ անգամի համար 5 ղրուշ, երկու անգամի համար 2 ղրուշ է։ աւելի անգամներու համար գաւառական կարգադրութիւն կը լինի։
Մէջն մի թիւ 40 փարա արծաթ։

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՏՄԱՆԹ

Դուրս գնացած լրագրաց համար ծախքը Խմբագրութիւնս վրայ է։
Լրագրոյս փոփոխութիւն նամակ կամ ա և իսկ գրութիւն Խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի։ Գլխաւոր Փոստարքնը-ը Ճատաէսի թիւ 198։ Ներսէ խան, Մասիսի գրատունը։
Ձանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունիր։
Զգուշաց նամակ։ — յեղուած — եւ նոր չեն տրուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՊՈԼԻՍ 4 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս տողերս հասած հեռագրէ

(Հավասի գործակալութիւնը կը ծանուցանէ այսօր թէ երէկ առաւօտեան ի վեր քաղաքական բաւական հեռագրեր եկած են, բայց հեռագրատունէն իրեն չեն հաղորդուած։)

	Լոնդրա	15 սեպտ.
Անգլ. Բանս.		97 15/16
Օսմ. »		9 11/16
Փոխ.	1865	9 3/8
»	1869	10 1/4
»	1871	10
»	1872	71 3/4
»	1873	9 7/8
»	1877	84 7/8
Պանք Օսմանի		10 1/8
Ռուս. փոխ. 73/թ		89 3/4
Եգիպտ. միացեալ		65 1/2
» արտօնեալ		93 3/8
Տայրա Սանիէ		72 5/8
Փոխ. Ռոշիլա		95
	Փարիզ	15 սեպտ.
Օսմ. Բանս.		9,80
» Երկաթուղի		30,
Պանք Օսմանի		507,50
Գապդ. »	5 0/0	120.40
» »	3 0/0	Նոր 86,75

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սրատարին գործոց Նախարար Վսեմ. Ասիմ փաշան և պատերազմական Նախարար Վսեմ. Հիւսէյին Հիւսնի փաշան երէկ այցելութիւն տուին Պ. Կոչէնի։

——

Նախընթաց օրն Անդղիոյ դեսպան Պ. Կոչէնի կայսերական պալատում մէջ Վ.Հ. Սուլթանին հետ առանձին ունեցած երկար տեսակցութեան մեծ կարեւորութիւն կը տրուի քաղաքական ակնոց մէջ։

——

Երէկ զրոյց եղած էր թէ Տուլչինեայի Իսլամ բնակիչք, փոխանակ Դարատաղի հպատակ լինելու, լաւագոյն կը համարին եղեր Իտալիոյ հետ միանալ, ուստի յայտարարեր են թէ ճնշում ի գործ դրուածին պէս Իտալական դրօշ պիտի պարզեն։

Կը յիշուի թէ ժամանակաւ ա՛չ թէ զրոյց՝ այլ սայդ լուր եղած էր թէ Պոթումի գաւառին Լազ բնակիչք, փոխանակ Ռուսիոյ հպատակ լինելու, լաւագոյն կը համարին եղեր Անդղիոյ հետ միանալ ուստի յայտարարեր էին թէ Ռուսիա բանական միջոց ի գործ դրած պէս, Անդղիական դրօշ պիտի պարզեն «և անոր շուրջն ներ-«քև ջարդել պիտի ուզեն իրենք «զիրենք»։ Պատմութիւնն ինքզինք կը կրկնէ։

——

Երէկ երկուն զրոյց եկաւ թէ Բ. Դուռը Տուլչինեան յանձնելու դաղափարը դարձեալ մէկ կողմ թողով, Քորֆի կռմնին պայմանադրին մէջ նշանակուած տեղերը Դարատաղի յանձնելու որոշում ըրեր է։ Բայց Վադէթ կ'ըսէ այս առաւօտ թէ տակաւին պաշտօնական լուր չկայ։

——

Կը լսուի թէ, կըսէ Ֆոր տիւ Պոսֆոր, տէրութիւնք անշահախնդրական յայտագիր մը կնքած են, որով փոխադարձաբար կը խոստանան որ և է անձնական շահու աշխարհավարութեան չհետեւիլ Արեւելից ներկայ քաղաքական անցից մէջ, և միայն դաշնադրութեանց գործադրութեան հետամուտ։

Այն յայտագիրը Բ. Դրան պիտի հաղորդուի գեսպանաց ձեռօք։

——

Եկեղեցական խորհրդական Դեր-մանցի Պ. Վէթէկատցի՝ Օսմանեան դրամոց բարենորոգման խնդրոյն վրայ ընդարձակ տեղեկագիր մը մատոյց Վ.Հ. Սուլթանին։

——

Երէկ տերութեան բոլոր պաշտօնատար և անպաշտօն նախարարք կայսերական պալատը գումարեցան և ամենակարեւոր խորհուրդներ ըրին, բայց եղած որոշմունք դեռ յայտնի չեն։

Սրատարին գործոց Նախարարութեան խորհրդական Ցատեան Վ.սեմ. Ցարութիւն պէյ ալ հեռագրով կայսերական պալատը կոչուեցաւ, ինչպէս նաև ծածկագիր հեռագրութեան պաշտօնատարներն։

——

Պ. Կոչէն հրաման ղրկեց Տրապիզոնի Անդղիական հիւպատոս Պ. Պիլեօթիին, որ Տրապիզոնի Վիլայէթին արդի վիճակին վրայ քննութիւններ կատարէ։ Պ. Հիւպատոսն՝ ըստ վերջին լրոյ՝ Սամսուն կը դտնուէր։

——

Այս աւուր Թուրք լրագիրք հեռաւոր «Պաշտօնական ծանուցումը» կը հրատարակեն։

«Զրոյցներ կային թէ Բաղդէի և Մշոյ կողմերը Քուրդք և Զերքէզք ճանրայները բռնած են և ուզածա-կութիւններ և ուրիշ անկանոնութիւններ ի գործ կը դնեն։ Իրողութիւնը Բաղդէի կուսակալութենէն իմացուելով, այս անդամ հեռագիր մ'եկաւ ծանուցանող թէ այդ տեղերը կատարեալ բարեկարգութիւն և հանդարտութիւն կը տիրէ։ Ճանրայներն ապահով են, և հասատաւոր գաղթականք՝ երկրին հին բնակչաց հետ լաւ յարաբերութիւններ ունին։ Հետեւաբար, վերոյիշեալ զրոյցները բացարձակապէս սուտ կը հանուին։»

——

Վեց ամսուզկակի ատոց Թուրքաբերդական վարչութիւնը Ֆէթհի պէյ և Պ. Խրիսօ անուն երկու անհաւատարիմ պաշտօնատարներն, որք կաշառք ընդունած ժամանակ բռնուած էին, առժամեայ բանտարգելութեան և վեց տարի աքսորման դատապարտել պիտի ատոյ, կ'ըսէ Վադէթ, որ լաւ կ'ընէ եթէ ուրիշ պաշտօնատանց, մանաւանդ դատական վարչութեանց մէջ ալ նոյն խստութեան ի գործ դրուիլը պահանջէ։

——

Քրդաց պաշտօնական օրագիրն իւր վերջին յօդուածներէն միոյն մէջ գարձեալ կը յայտարարէ թէ «Ատոյժմ Քրդական միութիւն չկայ, բայց գործերն այնպիսի երեւոյթ մը կ'ստանան, որ այդ Միութեան կազմութիւնն հարկաւոր պիտի լինի»։

——

Ուրբաթ օրը Բանկալթիի զինուորական վարժարանին սպաներէն մին Նիշան-Թաշիի մօտ Հաճի Սիմոն անուն Հայ կառապան մը վիրաւորած, և այս պատճառաւ բանտարկուած էր։ Իսկ կառապանն հիւանդանոց տարուեր էր դարմանուելու։

Կը լսուի թէ, կըսէ Ֆոր տիւ Պոսֆոր, սպան արձակուեր է բանտէն, մինչդեռ վիրաւորեալն վիճակը լաւ չէ։

——

Զմիւռնիոյ Էնթարսիալ լրագիրը մարդասպանութեան դէպք մը կը պատմէ, որ Ալաշէհրէն Իզմիր գնացող չորեքտասանքերեքն միոյն մէջ գործուած է։

«Երբոր կառախումբը Մէնեմենէն կը մեկնէր, ուղեւորք հրդեհի պայթիւն մը լսեցին, և խոհոյն գլուխներն կառքերէն դուրս հանելով տեսան որ մարդ մը կառքի մը մէջէն դուրս ցատկելով փախուստայա եղաւ դաշտին մէջ։ Կառախումբը կեցաւ, և հրդեհի պայթիւնը լսուած կառքին մէջ ըստանուած մարդու մը գիակը գտնուեցաւ։ Քովը ալ հինգ կամ վեց Իսլամ ուղեւոր, որք սոսկմանոցին ականատեսներն էին։ Անմիջապէս քննութիւն լինելով հաստատեցաւ որ Իսլամ մ'և Յոյն մը վէճի բռնուելով միմեանց հետ, Իսլամն ըստ Յոյնը զարկեր սպաններ էր։

Իրողութիւնն Իզմիրի կայարանն հեռագրուելով, խոհոյն ստիկանութեան ոստոյ մը տասնի չափ զինուորներով կայարանը դնաց, և կառախումբն հասնելուն պէս՝ սնոբագործն ընկերները բռնուելով բանտարկեցան։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀՐԱՒԷՐ

ԱՌ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆ

Ազգային ժողովը նիստ ունի յառաջիկայ ուրբաթ սեպտ. 5 ի Գալատիա։

Առեւանը պիտի բացուի ճիշդ ժամը 6 ին և գոցուի 10 ին։

Հրաւիրեալ են երեսփոխան էֆենտիներն՝ իրենց ազգասիրական պարտականութիւնը կատարելու փութալ։

1880 սեպտ. 3 (Դէպ Ս. Պատրիարք)
Պարոնք Հայոց
Գաւառաց

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Ծրագիր Վարչական կազմակերպութեան։
2. Խնդիր ժողովարանի տեղափոխութեան և բացակայութեան երեսփոխանաց։ — Տեղեկագիր Յանձնաժողովին։
3. Բ. Դրան ի պատասխանի Նախագահական դրոյն։— Վիճաբանութիւն ի վերայ ծրագրի Ատենապետաց Դիւանին։

——

Թէրճէմանը Հաղիգաթ այսօր երկուք ու կէս սիւնակ պատասխան մը կուտայ Դանիէլ Պաղատասարօֆ անուն (Հաւանականաբար) Դիցաբանական արարածին դրութեան։ Թուրք լրագրին խորհրդածութեանց ոգին սա է թէ «քանի որ Հայք այս աւուրս դաղափարներ ունին, Բուրքք պարտաւոր են և իրաւունք ունին յուզուիլ և այժմէն հաղալիրենց ապագայ փրկութիւն»։ Եթէ վէճը «Պաղատասարօֆ ախբարի»(1) և Թուրք լրագրոյ մը միջև սահմանափակեալ մնար, մեք իրրև հետաքրքրական ինչ թէ՝ միոյն և թէ միւսին գրածներն ընդօրինակելու արդեալ մը չէինք տեսներ։ Բայց Թէրճէմանը Հաղիգաթի Դ. Պաղատասարօֆի նամակն իւր ձեռք (ձախող) գէնք մ'ըրած է Հայ ազգին վրայ յարձակելու համար։ Վիէննայի նամակագրին յօդուածէն աչքի զարնող գլխաւոր պարբերութիւնները մի առ մի ընդօրինակելէ յետոյ, Թէրճէմանը Հաղիգաթ կը բացադանչէ։—

«Ահա այս խօսքերուն մէջ Հայկական դպացմունք կատարելապէս կը փայլին։»

(1) Ինչպէս կ'ըսէ Թէրճէմանը Հաղիգաթ։

կը բաւէ ըսել։—

«Ահա այս խօսքին մէջ Թէրճէմանը Հաղիգաթի կատարելապէս կը սաստ։»

Գործն յայնժամ կը փոխուի։ Թուրք լրագրին չարամտութեամբ, խնդիրը Դ. Պաղատասարօֆի և Թէրճէմանը Հաղիգաթի խնդիր մը լինելէ դադրելով, Թուրք լրագրին և Հայ ժողովրդեան միջեւ խնդրոյ մը կերպարանք կ'ստանայ, որոյ դէմ մեր բոլոր ուժով բողոքելէ յետոյ, կ'ապդարարեմք մեր Թուրք պաշտօնակցին թէ իւր բոլոր այս մեղադրութեամբ, այս կարծեցեալ նամակներով, այս յախուռն դատողութեամբ, այս ծիծաղելի խորհրդածութեամբ, և այս աւելի ծիծաղաշարժ սպառնալեօք, անօգուտ տեղը ծանր պատասխանատուութիւն մը կը հրաւիրէ իւր վրայ։ Եթէ քաջ է, կրնայ Մասիսի յօդուածներուն պատասխանել։ Բայց Մասիսի յօդուածներն այնքան լուրջ են, որ Թէրճէմանը Հաղիգաթի թայլ չեն տար իւր սիրելի խաղը խաղալու։ Նա Մասիսի մէջ պիտի գտնէ Հայ ազգին ճշմարիտ զգացումներն։ իսկ Հայոց ճշմարիտ զգացումներն և բաւն խնդրուած քը Քրդամէջ թերթին ձեռք գէնք մը չեն կրնար լինել Բուրքերը գրգռելու համար։ Նա պէտք ունի Դանիէլ Պաղատասարօֆի գրութեան նման մի քանի յիմարական գրութիւններ երեւակայելու, որպէս զի իւր պարզամիտ ընթերցողներուն և մանաւանդ Քրդաց աչքին առջև խրատ իւրակ մը կարենայ դնել։ Եւ բոլոր այս ճգմանց չարժաւորմն ու նպատակը դեռաւ կրնան հասկցուիլ, մանաւանդ այժմ։ Բայց թէ նպատաւո՞ր են ցերութեան իրական շահուց,— ա՛յդ է նիստերի խնդիրն ամեն հայրենասէր խմբագրի համար։

Քուրքերն անհիմն պատճառներով Հայոց դէմ գրգռելու համար Թէրճէմանը Հաղիգաթին ըրած գերմարդկային ջանքերը մեր Պարիսեցի քարանին և Գաւառական աւանջորդաց վրայ մանաւոր պարտականութիւններ կը դնեն, որոց վրայ իրենց խօսքին ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք, քանի մ'օրէն այս մանաւոր խնդրոյն վրայ երկարօրէն խօսելու որոշմամբ։

——

Այսօրուան Թէրճէմանը Հաղիգաթի արիւն կը բաբէ Հայոց դէմ։ Արեւելեան Բուլգարիի նման ինքնուրոյնութիւն մը ձեռք բերելու մասին Դ. Պաղատասարօֆի(՞) ըրած խօսքերը միշտ յետոյ, Թուրք լրագիրը կ'ըսէ։—«Հայոց այժմէն իսկ կատարած այս տեսակ պատրաստութիւնները տեսնելով, ենթադրելի ալ պէտք է որ թնայ։ Եթէ Արեւելից մէջ արիւնհեղութեան վերջ տալ կ'ուզուի, ընտանի տարակոյս չվերցներ թէ «Լէրճէնէ-Ռումելի բարենորոգմունք այն-«պիսի արիւնհեղութեան մը նախա-«չաւիշ պիտի լինին, որոյ նմանը «մինչեւ յարդ տեղի ունեցած ա-«րիւնհեղութեանց ո՛չ միոյն մէջ չէր «տեսնուած»։

Թէրճէմանը Հաղիգաթ, իւր թերթին մի ուրիշ կողմն ալ, «Հայոց համար պահանջուած բարենորոգմունք» խորագրին ներքև ընդօրինակելէ յետոյ Ֆոր տիւ Պոսֆորի հատուածն, յորմէ՝ տերութեանց երկրորդ ծանուցագրին վրայ տեղեկութիւն տրուած էր Եւ զոր մեք ալ թարգմանած էինք,— կը յարէ իւր կողմէն։—

«Դեսպանաց կոչմանէ Բ. Դրան «մատուցուած երկրորդ ծանու-«ցագրին ոլորանաձեւութեան մասին «Ֆոր տիւ Պոսֆորի ուսուած այս «տեղեկութիւնք կատարեալապէս «ճիշդ են, և մեր առացած տեղե-«կութեանց նայելով, այդ ծանու-«ցագրին իրօք այն տեսակ խօս-«քերով լեցուն է (ոչ ոչ)։ Կը «հասկցուի ուրեմն որ տերութիւնք «դժուարութեան մը վերջ չտուած «ուրիշ դժուարութիւններ կը «պատրաստեն իրենց համար։ Բա-«զերը Միութիւն մը կազմելէ տա-«գիլելու համար Մէսէնճիր լրա-«գրին առուած խորհուրդն և վի-«ճենցէն Հայապգուց մը կազմեն «մեզ գրուած անտիմն խօսքերն ու-«թէ այս հատուածական ծանուցագ-«րին դէմը գրուին, շուտով կը «հասկցուի թէ մեծ անիրաւու-«թիւն մը պատրաստելու նպատա-«կաւ այժմէն պէտք եղած պատ-«ճառները կը հայթայթուին։ Քրդ-«պատանի մէջ ուղխորէն (աերէ-«լեր տօրուսու) արիւնհեղութեանց «առիթ տալու համար։»

Վերջապէս, Թէրճէմանը Հաղիգաթ իւր այս աւուր քաղաքական տեսութեան մէջ ալ հետեւեալ հատուածը կը գրէ։—

«Մտքերը բաղդատելն Դարատաղի «խնդրոյ զրաղած լինելուն պատ-«ճառաւ, թէև միւս խնդիրները «նոյնչափ կարեւոր չեն տեսնուիր։ «բայց Անատոլու ի բարենորոգմանց «խնդիրն այնպիսի սպառնական ե-«րեւոյթ մը կառնու, որ կ'երեւի «թէ Դարատաղի խնդրէն յետոյ «ուշադրութիւն դրաւելիք խնդ-«իրն այն պիտի լինի։ Վերջերս «դեսպանաց կոչմանէ Անատոլուի «բարենորոգմանց նիստումանի Բ. «Դրան մատուցուած ծանուցագրը-«րին մէջ խիստ լեզու գործածուե-«լն վրայ, Հայոց Պատրիարքը «սիրտ առնելով, ինքն ալ իւր «գանգատագրոյ արդէն խիստ լե-«զուն աւելի ալ խստացուցած է։ «որ ուշադրութեան արժանի իրա-«զութիւն մ'է։ Այնինչ աւելի նը-«կատելի կէտը Քրդաստանի Քուրդ-«Պէյերուն երկոյ վախճանը մտա-«ծելով այժմէն փրկութեան միջոց «հայթայթելու աշխատիլ սկսելն է։ «այնպէս որ, եթէ Անատոլուի բա-«րենորոգմանց խնդրոյն ալ Դարա-«տաղի և Յունաստանի խնդրոյ նը-«մանն ձեւ մը տրուի, Քրդաստանի «մէջ թափուելիք արիւնն ա՛չ մի «տեղ իւր նմանը չպիտի ունենայ»։

Շատ խօսքը կը Ջարդէք, նպատակը Թէրճէմանն Բայց վատանգաւոր է կը-բակի հետ խաղալը։

——

Գոհութեամբ կը տեսնեմք թէ «Հայու ազգն» հրատարակել սկը-սած «Ընկերական դասերը» լաւ ընդունելութիւն կը գտնեն Հայ հասարակութենէն։ Այնն ոք կը գովէ հեղինակին ազնիւ, ինչպէս նաև գրածները։ Ցերարտներն ամեն առաւիճանի քաջալերանք համար դիւրամատչելի լինելով, դի, ինչպէս յայտնի է, մեն մի թուայն գինը տասն փարա է, ժողովրդական դասուն համար մեծ դժուարութիւն մը մեղեղն վերջած է։ Կը յուսամք որ «Հայուն ազգն» կը քաջալերուի շարունակել իւր ոգտակար ձեռնարկը՝ նոյն դիւրահասկանալի աշխարհաբարով մեր ընկերական և ընտանեկան պետքերէ ու բարենորոգմանց վրայ գրելով։ Կը յուսամք նաև որ այս յաջողութիւնն ազդիս ուրիշ ժողովրդական գրաղխաց յորդոր մը կը լինի նմանօրինակ բարոյասիրական ձեռնարկներ ընելու։

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

Երկու շաբթի օրը Գ. Կոշէն ներկայացուցիչ մ'ունեցաւ վեհ. Սուլթանին հետ, յորմէ յետոյ Ն. Վեհափառութիւնը նախարարները պատուեր հրաւիրեց, որ իրիկունը խորհուրդ մ'եղաւ և մինչև առաւօտ տևեց։ Կ'ըսուի թէ այս խորհրդին մէջ որոշուած է, Տուլչինեայի նաւահանգիստը Գարատաղի յանձնել անմիջապէս, բայց տակաւին այն որոշումը վաւերացնող կայսերական իրատէն եղած չէ։ Կայսերական կառավարութեան վարանումներու յաջողութիւնները բնական են, ըստ որում եթէ Տուլչինեայի յանձման դիմադրութիւն լինի Ալպանիայէն կողմէ, պէտք է յայնժամ դէնք գործածել նոցա դէմ, յորմէ խորշիլ կ'ուզուի հարկաւ։

Եւրոպական թերթերու ըստացած տեղեկութեանց նայելով Տուլչինեայի մէջ 1500ի չափ Ալպանիացի զօրք կան, մինչդեռ Էլչի Բիզա փաշային կանոնաւոր զօրքն, որք նոյն կողմերը կը գտնուին, 5000ի չափ են։ Սակէ կը հետեւի թէ Բիզա փաշան կրնայ զինու զօրութեամբ Տուլչինեան Գարատաղի յանձնել։

Եւրոպական նաւախումբերու շարժմանց վրայ տակաւին լուր չ'կայ։ Զրոյցներ կան թէ կարելի է Անգղիացի ծովակալը Գարատաղի զօրք առնու և Տուլչինեայ հանել ուզէ. եթէ այն ատեն Ալպանիացւոյ կողմէ Գարատաղի զօրայ վրայ յարձակում լինի կամ դէնք պարզուի, կարելի է որ կռիւն սկսի. եթէ Եւրոպական նաւատորմեայ դէմ դէնք պրի և կորուստ ունենան, հաւանական է որ գործը ծանրանայ և մինչև անդամ ռմբակոծութեան հասնի։ Այն ատեն Եւրոպա ինքնին գործի միջամտած կը լինի, և ասոր հետեւանքն այժմէն դուշակել անկարելի է։

Կայսերական կառավարութիւնն այսպիսի ձախող պատահականութեանց առաջքն առնու հարկաւ հոգ պիտի տանի, բայց Ալպանիական Միութիւնն, որ մեր պաշտօնակցայ ոմանց այնչափ սքանչացումը կը գրաւէ, պիտի թողո՞ւ որ կառավարութիւնն ազատօրէն գործէ։ Եթէ այս Միութիւնն յաջողի ո՛չ Գարատաղի և ո՛չ Յունաստանի հող չտալու, տարակոյս չկայ որ մեծ ծառայութիւն մ'ըրած պիտի լինի. բայց եթէ իւր բոլոր ազմուկներն ի զուր երթան, և իւր ընթացից հետեւանքն աւելի ծանր և վնասակար լինի, յայնժամ իրեն համար եղած ծախքերն ու զոհողութիւնք բոլորովին ի զուր վատնուելէ յետոյ, Եւրոպայ բարեկամութիւնն ու համակրութիւնն ևս կորուսանելու պատճառ կրնայ լինիլ, որոյ վախճանն անտոյդ է։ Բիչ ժամանակէն հարկաւ պիտի տեսնուի թէ այս երկու ենթադրութեանց ո՞րը ճիշդ պիտի լինի։ Մեք առ այժմ ոչ մին և ոչ միւս ենթադրութիւնը կրնամք վաւերացնել. Ալպանիական Միութիւնն երկրին ամբողջութիւնը պաշտպանելու աշխատելով՝ հայրենասիրական գովելի գործի մը ձեռնարկած է, բայց Եւրոպայ միացեալ կամքն առաւել զօրաւոր է, և եթէ Եւրոպական ներդաշնակութիւնը խառնաշփոթ երաժշտութիւն մը չէ, կրնայ իւր զօրութիւնն զգալի ընել և դիմադրութեան վերջ տալ։ Նաւային ոյժն Եւրոպական միացեալ գործողութեան մի օրինակն է, բայց տակաւին անոր աղդեցիկ լինելուն վրայ կատարեալ փորձառութիւն չկայ, քանզի չդիտցուիր թէ մինչև ո՛ւր պիտի երթայ նոցա գործողութեան ասպիճանը։

Այս ոտոյդ է սակայն որ իրաց ներկայ վիճակն Եւրոպական շահուց մեծապէս ցնորակար է։ Եւրոպա Պերլինի գաշնադիրը կնքեց Արեւելքի խաղաղութեան համար, բայց այս նպատակը տակաւին խիստ հեռի է. ծանր խնդիրներ առկախ մնալով՝ Եւրոպա անհանգիստ կը լինի և նիւթապէս միլիոններ կը կորուսանէ, տէրութիւնք կը պարտաւորին իրենց պատերազմական ծախիւք ծանրաբեռնելու, զի անստոյդ վիճակ մը կրնայ միշտ պատերազմի հրդեհ բռնկցնել։ Միայն Անգղիա 1856 ի փարիզի դաշնագրէն ի վեր 30 միլիոն ոսկի կորսուցած է (առանց ի հաշիւ առնելու Գրիմի պատերազմին համար ծախսը ըրած 200 միլիոնը)՝ անկայուն վիճակի մը պատճառաւ որ միշտ շփոթութեամբք պատեալ է, իւր վաճառականութեան կրած կորուստովն և Օսմանեան փոխառութեանց մէջ հաստատակութեան ըրած մեծ զլխաներով։ Միւս տէրութիւնք ալ առաւել կամ նուազ այս վիճակին մէջ են, և ահա այս պատճառաւ՝ իրենց շահերը պաշտպանելու համար պարտաւորութիւն կը տեսնեն այս զլխաբեր վիճակին վերջ տալու և բարւոք վիճակ մը հաստատելու։ Ահա այս է Եւրոպիոյ միութեան, վեհաժողովոյ և դեսպանախորհրդոյ բռնած ընթացիքն։ Եւրոպա ինքն ևս կարօտ է Թուրքիոյ բարենորոգմանց, և այս տեսակէտով մեկնելու է Պերլինի դաշնագրին 61 րդ յօդուածին գործադրութեան համար Բ. Դրան ներկայացեալ վերջին ծանուցագիրը։ Գաւառաց այժմեան վիճակին մէջ՝ Եւրոպիոյ շահուց համեմատ բարգաւաճում անկարելի է։ Մինչդեռ մեր Թուրք պաշտօնակիցներէն ոմանք ամենայն եռանդեամբ Բուրգերը կը պաշտպանէին, ահա ասոնք իրենց դիւցազնութիւնը կը ցուցնեն ապիկար Հայ գիւղացիներու վրայ, անոնց բնակարաններն ու հունձերն հրոյ ճարակ ընելով։ Ո՞ր խելքը զլուխը մարդ կրնայ ըսել թէ այսպիսի գործութեամբ երկիր մը կրնայ յառաջդիմել, օտարներէ յարգ, հաւակրութիւն և օգնութիւն դանել։ Մեր պաշտօնակիցը ամենադիւրին փաստ մ'ունին իրենց ձեռք, այն է իրը զրպարտութիւն համարիլ որ և է չարագործութիւն։ Մարդու մը տունը կ'այրի կամ իրեն վրայ բռնութիւն ի գործ կը դրուի, և երբ դանգատի, զրպարտիչ կամ ստախօս կը համարուի, բայց եթէ նա խեղճ է, ու չկրնար ինքզինք պաշտպանել, իւր կրած զրկանքը աշխարհ կը տեսնէ և կը լսէ, և որ աւելի ծանր է, այն զրկանաց ցնաւսն զդալի կերպիւ կը տեսնուի թէ՛ տէրութեան և թէ՛ երկրին համար։ Լուրջ չէ ուրեմն որ թեթեւութեամբ ըսուի թէ զրկանք չկայ և ամենայն ինչ զրպարտութիւն է, այլ պէտք է արդարութիւն ի գործ դրուի, որոյ մէջ է միայն երկրին իսկական շահը։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿ

Բ.

"Եթէ կ'զգամք իբրեւ Հայ ազ-
"գելու կարեւորութիւնն և հարկը,
"պէտք է Հայ—ազգային նպատակ
"մ'ունենամք, և անոր իրագործման աշ-
"խատիմք։"—Այս բառերով ամփոփեցինք և եղրակացուցինք մեր նախընթաց յօդուածն։ Ըստ որում հանրական բառերու իմաստը լաւ ճշդելու մեծ կարեւորութիւն կուտամք, օգտակար կը համարիմք որ մեր Ազգային Հիմնադիրը (Principe) լաւ ճշդուած լինի։ Տողի մը մէջ կարելի է ամփոփել զայն։—"Արտաքին
"կարեւոր բարենորոգումները ձեռք
"բերելու համար ո՛ և է օրինաւոր
"և պատշաճ ձեռնարկ չունայելով
"հանդերձ, մեր բոլոր ոյժն և ուշը
"պէտք է դարձնեմք ներքին բարե-
"նորոգմանց կենսական գործին, ո-
"րոց նպատակն է ազգը նիւթապէս
"և բարոյապէս զօրացնել, և որք
"անհրաժեշտ օժանդակներն են ար-
"տաքին կոչուած բարենորոգմանց։"
—Նոյնքան դիւրութեամբ կարելի է նշանակել այս ներքին բարենորոգմանց գլխաւոր կէտերն ալ։

1.— Ըստ որում բոլոր ազգային շարժման վերին հսկողութիւնը կ. Պոլսոյ կեդրոնական վարչութեան ձեռքն է, կամ պարտի լինելը —նը-կատելի առաջին կէտն այս է որ վարչութիւնն իւր արդի վիճակով պէտք տասուրին իրենց գլխաճէները զինուորական ծախիւք ծանրաբեռնելու, զի անստոյդ վիճակ մը կրնայ միշտ պատերազմի հրդեհ բռնկցնել։ Միայն Անգղիա 1856 ի փարիզի դաշնագրէն ի վեր 30 միլիոն ոսկի կորսուցած է (առանց ի հաշիւ առնելու Գրիմի պատերազմին համար ծախսը ըրած 200 միլիոնը)՝ անկայուն վիճակի մը պատճառաւ որ միշտ շփոթութեամբք պատեալ է, իւր վաճառականութեան կրած կորուստովն և Օսմանեան փոխառութեանց մէջ հաստատակութեան ըրած մեծ զլխաներով։ Միւս տէրութիւնք ալ առաւել կամ նուազ այս վիճակին մէջ են, և ահա այս պատճառաւ՝ իրենց շահերը պաշտպանելու համար պարտաւորութիւն կը տեսնեն այս զլխաբեր վիճակին վերջ տալու և բարւոք վիճակ մը հաստատելու։ Ահա այս է Եւրոպիոյ միութեան, վեհաժողովոյ և դեսպանախորհրդոյ բռնած ընթացիքն։ Եւրոպա ինքն ևս կարօտ է Թուրքիոյ բարենորոգմանց, և այս տեսակէտով մեկնելու է Պերլինի դաշնագրին 61 րդ յօդուածին գործադրութեան համար Բ. Դրան ներկայացեալ վերջին ծանուցագիրը։ Գաւառաց այժմեան վիճակին մէջ՝ Եւրոպիոյ շահուց համեմատ բարգաւաճում անկարելի է։ Մինչդեռ մեր Թուրք պաշտօնակիցներէն ոմանք ամենայն եռանդեամբ Բուրգերը կը պաշտպանէին, ահա ասոնք իրենց դիւցազնութիւնը կը ցուցնեն ապիկար Հայ գիւղացիներու վրայ, անոնց բնակարաններն ու հունձերն հրոյ ճարակ ընելով։ Ո՞ր խելքը զլուխը մարդ կրնայ ըսել թէ այսպիսի գործութեամբ երկիր մը կրնայ յառաջդիմել, օտարներէ յարգ, հաւակրութիւն և օգնութիւն դանել։ Մեր պաշտօնակիցը ամենադիւրին փաստ մ'ունին իրենց ձեռք, այն է իրը զրպարտութիւն համարիլ որ և է չարագործութիւն։ Մարդու մը տունը կ'այրի կամ իրեն վրայ բռնութիւն ի գործ կը դրուի, և երբ դանգատի, զրպարտիչ կամ ստախօս կը համարուի, բայց եթէ նա խեղճ է, ու չկրնար ինքզինք պաշտպանել, իւր կրած զրկանքը աշխարհ կը տեսնէ և կը լսէ, և որ աւելի ծանր է, այն զրկանաց ցնաւսն զդալի կերպիւ կը տեսնուի թէ՛ տէրութեան և թէ՛ երկրին համար։ Լուրջ չէ ուրեմն որ թեթեւութեամբ ըսուի թէ զրկանք չկայ և ամենայն ինչ զրպարտութիւն է, այլ պէտք է արդարութիւն ի գործ դրուի, որոյ մէջ է միայն երկրին իսկական շահը։

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ

ՏԻԿԻՆ ՍԲԲՈՒՀԻ ՏԻՒՍԱՔ

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ
ՀԱՅ ԼԵԶՈՒՆ

Բ.

Գոհ եմ թէ Տիկին Տիւսաբ կ'երևնայ գրական աշխարհին մէջ, ուր կը հաւատամ թէ օր մը վեհապետել կոչուած է։

Գոհ եմ թէ Տիկին Տիւսաբ իր առաջին երկն կը նուիրէ արդի Հայերէնին, այդ կանոնաւորումն Ազգային վերածնութեան երաշխաւորութիւն մ'է։

Գոհ եմ վերջապէս թէ հաշտարար ոգւով համակուած կը ներկայանայ սոյն հրատապ խնդրոյն մէջ, ուր տակաւ կարող են պահել իրենց հոգւոյ հանգարտութիւնն. ուր բազում անձնական ցաւալի ակնարկութեամբ կը պղծեն նիւթոյն վեհութիւնն։

Գոհ եմ անբայտարելի կերպով։ Ահա կը սկսի մարմնանալ երազն երիտասարդ Շարժեանցին, որ հառաչանօք կը դրէր, Գաղղիոյ վրայ խօսելով. «Երջանի՛կ երկիր, ուր կանայք սուր և դրիչ կը շարժեն, օրէնքներն կը նորոգեն, բարքերն կ'ամրացնեն. կը դիւթեն դեղով, այլ կը դիւթեն մանաւանդ դեղեցիկ գործերով։» Իսկ՝ թէ յաւէտ սուր շարժելու պէտք չունենային Հայ կանայք և ոչ ալ արք։ Իսկ՝ թէ Տիկին Տիւսաբ իր սեռին մէջ հետևորդներ ունենար, որք ազգու դրուածներով յուզեին սրտերն ու մտքերն. լուծէին լեզուական և կրթական խնդիրներն. Հայաստան առաջնորդեին իրենց այրերն, որք — դէթ երիտասարդաց մէջ — երդուած են հետևիլ իրենց ընկերուհւոյ, ուր ալ երթան նոքա, մինչև իսկ Տարտարոս . . . ։

Կրնա՞նք սակայն այդ «ազգու» մակդիրն նուիրել Աշխարհաբար Հայ ընդ՝ սեռին։ Մեթէ՞ չունենինք իրաւունք նոցա մեծահամբաւ հեղինակին ակնկալել նուազ հասարակ և նուազ տարտամ խմաստներ. նուազ անկենդան և նուազ անդուստ սճ. նուազ անհարթ, անճաշակ լեզու։ Տիկին Տիւսաբի սճոյն քով կը ժպտի, կը փայլի, կը խոյանայ, կը վսեմանայ Պարոն Պէրպէրեանի սճն, որ Եւրոպական մտաւորութեան ամենավայլուն սճոյն քով իսկ չը նսեմանար ոսկայ, Մեթէ Պեշիքթաշլեանի սանուհին

անկարո՞ղ էր մրցիլ «Առաջին տեղեւքի» հեղինակին հետ. միթէ Տիկին Տիւսաբ անկարո՞ղ էր արտադրել այնպիսի մտաւոր գործեր զորս կարդալով —առանց հեղինակի անուն իսկ տեսնելու — ըսէր ընթերցողն՝ Այս գրքին հեղինակն սնապատճառակենակցած է Պեշիքթաշլեանի հետ. քաղած է, գողցած է նորա մեծութեան գաղանիքն, նորա մտածման ու. բացատրութեան եղանակն, նորա խանդաղիր ոգին, նորա դուռնալիր և սաէպ չեշտալիր սեռն, նորա լեզուն նեղդաշնակ ու յստակ ու փափկաճաշակ։

* * *

Սակայն ի՞նչ պատասխան պիտի տայինք, եթէ «Աշխարհաբար Հայ լեզուի» հեղինակն առարկէր մեզ թէ՝ Հայ ազգն անարժան է դեռ փափկագոյն ու բարձրագոյն գրականութեան։ Հայոց մտաւոր վիճակն հեռի է պատասխանելէ այն համբաւոյն զոր սկսած ենք վայելել քաղաքակիրթ աշխարհին մէջ. այո՛, բայ առնելով քանի մը մեծ անհատութիւններ, մեր ժողովրդեան մտաւոր մակերևոյթն յոյժ խանարհ է դեռ. ընթերցասիրութիւնն չէ տարածուած. օրագրագետք մեծաւ մասամբ անփոյթ և անկարող են ազգային լուսաւորութեան գործիք մ'ընել մամուլն, որպէս է Եւրոպայի և Ամերիկայի մէջ. գրքթէ չունինք Ազգային մատենագրութիւն. չկայ բնաւ քննադատութիւն. քննադատութիւնն որ այնքան նպաստեց Գերմանացւոց մտաւոր շարժման, քննադատութիւնն որ ազգաց դասուն մէջ նախանձելի դիրց բարձրացուց Անմանիան, —որպէս Գիտիւ Պարն Սօսանուէր ալ դիտողութիւն կ'ընէր «Հայրենիք»ի մէջ, Մասիսի նոր դրագատն ողջունելով։

Ի՞նչ պիտի պատասխանէինք այս առարկութեանց. –Տիկին, բոլորովին մեք ալ լաւատես չենք Ազգային յառաջադիմութեան նկատմամբ. մեք ալ կը փափաքէինք թէ յին յառաջադիմութեան նկատմամբ. մեք ալ կը փափաքէինք թէ մեր ազնուականութիւն, որ բազմաթիւ լուսաւորեալ անհատներ կը թուէ իր ծոցին մէջ, որ–Լամենն դ'Ալպուի բացատրութեամբ– մեծաւ մասամբ առատ լոյս և ջերմ ունի միանգամայն, կը փափաքէի, կ'ըսեմ, թէ, մեր ազնուականութիւնն ընդհանրապէս ազգային շարժումին հետանալ և օտարանալու տեղ, դուրս անցնէր, ընդհակառակն, այդ շարժման և առաջնորդէր Հայութեան. քաջալերէր ու շահեցնէր ազգային գրականութիւնն, դեղարուեստներն և արհեստներն։ Ձեզ հաւատար եռանդեամբ ես ալ կը տենչայի, վեհոգի՛ Տիկին, Ազգս աւելի յառաջադէմ տեսնել այսօր և տեսնել աւելի ազատ մեր Հայաստանն։ Սակայն կրնա՞նք ուրանալ թէ կէս դարու, քառորդ դարու մէջ իսկ, մեծ յառաջադիմութիւն ըրած է համեմատաբար Հայ ազգն։ Դուք Ձեր տեսարին մէջ կը հաստատէք աշխարհիկ լեզուի յառաջադիմութիւնն։ Արդ լեզուն իրր ծանրաչափն ըլլալով մնաց, լեզուի յառաջադիմութիւնն անհրաժեշտ իմացական յառաջադիմութիւն կ'ենթադրէ. մնաց ուղղութիւնն, մնաց ճոխութիւնն է որ կ'արտայայտուի լեզուին մէջ, որ կ'արտափայլի դպրութեանց և արուեստից մէջ։ Ըստ որում աշխարհիկ լեզուն այսօր զարգացեալ վիճակի մէջ է հնոյն համեմատութեամբ, ապացոյց չէ՞ թէ նոյն համեմատութեամբ զարգացած են Հայ ազգին ղէպատկան և մտածական կարողութիւնք ալ։ Եթէ հնար ըլլար թէ մեր հայրերն իսկ –թո՛ղ մեր հաւերն– գերեզմանէն երնէին այսօր, ապարէն ամենազգալի կերպարանափոխութիւն պիտի տեսնէին Ազգին վրայ. մինչ մեր վիճակն անփոփոխ կը թուի մեր աչաց, կամ յոյժ անզգալի փոփոխութիւն կրած։

* * *

Նկատառելով այս վիճակն, մեր մտահոգիրք պարտէին անտչառադն ըլլալ իրենց նկատմամբ։ Հեղինակ ունինք որ ժողովրդեան համար գիրք մը կը գրէ զոր կատարելապէս չը հասկնար ժողովուրդն. հեղինակ ունինք որ դրագէտ դասուն համար գործ մը կը յօրինէ, զոր կատարեալապէս գրական չգըտներ դրագէտ դասն։ Ա՛հ, գրիչ գործածելէն գժուար բան չը կայ գուցէ աշխարհի վրայ։

Տեսանք թէ Տիկին Տիւսաբի գործն չը գոհացներ լուսալէս դրագէտներն, որք համեմատաբար բաւական թուաւոր մաս մը կազմեն արդէն ազգին մէջ։ Այլ չը գոհացներ նաև ժողովրդական դասն, որ, աւելորդ է ըսել, ազգին մէջ մեծամասնութիւն կը կազմէ դեռ։ Ժողովրդեան համար, պէտք էր աւելի պարզ գրուած ըլլալ «Աշխարհաբար Հայ լեզուն»։ Ճշմարիտ գրքագիտաց համար ալ, պէտք էր աւելի պարզ գրուած ըլլալ այդ տետրակն. զի այն զարդերն, այն նմանութիւններն, բացատրութեան այն ձևերն զոր կը գործածէ հեղինակն, գոգցես փոխ առնուած են յաճախ մեր այն մատենագիրներէն, զորս պարտ էր՝ պիտի կոչեմ, չոլըգծելու համար դասական անուանն. այո՛, հնոտի են այն զարդերն, և աւելի կ'անդարդեն քան կը գեղազարդեն աշխատասիրութիւնն։ Դիտողութիւն մ'ևս տետրին պարունակութեան վրայ. — Հեղինակին յաւելա կ'ուրախացիմ, որպէս արդէն յայտնեցի, նիւթոյն ընտրութեան նկատմամբ. սակայն ընդհանրապէս Հայ լեզուի և ի մասնաւորի արդի Հայերէնին վրայ յօրինուած երկի մը մէջ, ուր ըստ արժանւոյն գրուատեօք յիշատակուած են Մխիթարեանք իրր ազգային լեզուի վերակենդանացուցիչք, և Միրսիչ Պէշիկթաշլեան իրր աշխարհիկ լեզուի ամենընտիր մատենագիր ու վերանորոգիչ, մեծ թերի մ'է աշխարհաբարի առաջին ասպետն և նորոգիչ Օտեան, Ռաֆֆիներան, Իւթիւճեան, Մամուրեանի անուանց բացակայութիւնն և այդ նորոգչաց ազգու և ընդարձակ ներգործութեան անյիշատակութիւնն, եւ։

* * *

Իր հմտութիւնով ու աւելնալ անուանի Շառլ Լընօրմանի վրայ խօսելով, Ամբէռ դիտուն մատենագիրն ըսած է (1). «Պ. Լընօրման գինք իրաւամբ երջանիկ կը համարէր զի հիացման կարողութիւնն (ֆոքէ-լէբ ասֆ-ասֆէլ) ունէր։ Հիացման արժան երբաց վրայ հիանալու կարողութիւնն քննադատին համար գերազանց ձիրք մ'է. և դրագատն որ այդ կարողութենէն անմասն է, նման է ապագրատան ուղղագրիչին որ կ'ուղղէ գրքի մը տպագրական սխալներն. իսկ հիացման կարողութեամբ օժտուած դրագատք հաղորդ կ'ըլլան այն գեղեցիկի զգացման որ կը ստեղծէ հրաշակերտներն։»

Մնափառութիւն արդեօք պիտի համարուի, երբ ըսեմ թէ ես ալ նուազ ընդունակ եմ քննադատութեան քան հիացման, յաւերժատակութեան, գովաբանութեան։

Եթէ քննադատեցի Տիկին Տիւսաբի գործն, միթէ նուա՞զ հիացում ունիմ իր ատաղանդին, իր հոգւոյն վրայ։ Ես գիտեմ թէ կոստանդնուպօլսոյ դրագէտ տիկնայք երիցուհին կարող է դեռ ինձ դասել տալ երկա՛ր դրականութեան և դրագատութեան։ Ես հաւատամ եմ թէ Աշխարհաբար Հայ լեզուն բազմաթիւ կրտսեր եղբայրներ պիտի՝ ունենայ, քան անդրանիկն քաջակորով և քաջահարուստ։ Ես կը պահեմ, այո՛, առաջին հաւատս, մանկութեան հաւատս թէ Տիկին Տիւսաբ Պէշիկթաշլեանի առաջին, կենդանի դլուխ գործոցն է, և թէ կոչուած է դլուխ գործոցներ նուիրել իր Ազգին, զոր կը սիրէ սուրբ և անաղուսպ սիրով։

ԴՐԱՄԸՐ ԱՏՈՄ

(1) Ըստ Հ. Վալօնի, Լընօրմանի վերայ իր մեմուարանական մասին մէջ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ ՀՄԻՒՌՆԻՈՑ

Արշաւոյս Աբարատեան լրագրին վերջին թուոյն մէջ հետևեալը կը կարդամք։

«Մեր վերջին թիւէն ի գործ. Ազգ. Ընդհ. ժողովին երկու նիստ ըրաւ, մին ի 20 մեան 27 Օգոստոսի ընդ նախագահութեամբ Գեր. Աղաջնորդ Ս. Հօր, և առնադատութեամբ Պ. Դրիգոր Զիլինկիրեանի։

«Օրինաւոր ատեան բացուելով հետևեալ որոշումներն եղան.

«Ա. Ժողովոյ նիստերէն վերայ վրայ 3 անդամ և աւելի բացակայ դտնուող 7 երեսփոխանք, իրենց երեսփոխանական պաշտաւորութիւնը կատարած չըլլալնուն, ըստ 28րդ յօդուածոյ ատենական կանոնադրի հրաժարեալ հրատարակուեցան, և յաջորդներ մնացած չըլլալուն՝ անոնց տեղ ուրիշներն ընտրելու ատենութիւն տրուեցաւ Ազգ. վարչութեան։

«Բ. Գաւառական ընդհանուր ժողովոյ տարեկան շրջանը լրացած լինելով՝ Դիւանի վերակազմութեան ձեռնարկեցաւ, և դաղտնի քուէարկութեամբ Ատենապետն և Ատենադպիրն, իսկ փոխ-ատենապետն և փոխ-ատենադպիրն ժողովոյն միահամուռ հաւանութեամբ ընտրուեցան որք են.

Ատենապետ
Մեծ. Պ. Դրիգոր Զիլինկիրեան.
Ատենադպիր
Մեծ. Պ. Մերիկեր Մերիկերեան.
Փոխ-Ատենապետ
Մեծ. Պ. Ստեփան Յ. Տէտէեան.
Փոխ-Ատենադպիր
Մեծ. Պ. Ստեփան Վարպետեան։

«Գ. Գաւառական ճառընթացի մասին Պաարիսի քաղաքէն եկած գիրը նկատողութեան առնլով տեսաւ անոր մէջ թէ կեդրոնական Ազգ. ժողովը գաւառներու ճառընթացի տրոյ յաւելուամ ըրած, և Իզմիրի ճառընթացն 600 ղրուշէն 2000 ղուրուշի բարձրացուցած է այսինքն եռապատիկն աւելի դումար, և այն՝ վճռաբար և առանց կանխաւ բանակցելով Իզմիրի Երեսփոխանութեան այս մասին կարծիքն խնդնալու։ Գաւառական ժողովը նկատողութեան առաւ նաև Իզմիրի ազգային արկղին տակաւորը պարտուց ներքև գտնուող անճոռնի կացութիւնն և իր ազգատիկ թեմերուն յեսին խնդճութիւնն, և սակայն Պատրիարքարանի առաջարկին յարգելով որոշեց որ Իզմիրի ազգային արկղը կեդրոնի ծախուց մասնակցելու համար տարեկան 50 արծաթի մեծիտ նպաստ տայ և ոչ ճառընթաց, որ վանքերու պատկանեալ տուրք մ'է, մինչդեռ Զմիւռնիոյ վիճակիս մէջ վանք բնաւ չգտնուիր։

«Այդ խնդիրներն լուծուեցան և որոշմունքներն եղան օգոստ. 20ի նիստին մէջ։

«Իսկ օգոստ. 27 ի նիստին մէջ Տնտես. խորհրդոյ պատրաստած և Ազգ. վարչութեան միջոցաւ Գաւառական ժողովոյն հաղորդուած 1880–1881 նոր շրջանի տարեկան ելմտացոյցը քննութեան առնուելով՝ ինչ ինչ փոփոխութեամբք ընդունուեցաւ և վաւերացաւ։»

Նոյն լրագրին մէջ կը կարդամք նաև թէ Գեր. Աղաջնորդն օգոստ. 29ին ուրբաթ օրն Զմիւռնիայէն մեկներ է իր վիճակին թեմերուն այցելելու համար։

ՀՐԱՀԱՆԳԷ

ՍՈՎԵԼՈՑ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՄԲԻՆ

Գալաքէյ 1 սեպտ. 1880

. . . Տէր.

Հայրենեաց այն անուաեր սոճը, որ ծանօթ է Ձեզ իր ամենայն հանդամանօքն, այսօր գլեզ կրկին հանդանակել հարկադրեց։

Այս անգամ, Տէր, ոչ սատրադրութեանց պիտի դիմեմք, այլ նուիրատուս ի ձեռին հարիւրաւոր և հազարաւոր օժանդակաց ձեռօք բարեգործութեան պիտի ներկայանամք, փարձ վ դառն դիտութեան, չև ձմերան հասնալ, աշնան վաղանձուկ մի քանի աւուրց մէջ պրպից դանեն պիտի բաշխեմք, երես ի հոգ պիտի մատրամք, և զոր ինչ մարդասիրութիւն պիտի չնորհէ հայրենեաց ի պաշար պիտի տամք սև երթամք։

Այս նուիրատամբ, որք Հայաբնակ ամենայն տեղեաց, ըստ ներփակեալ Ցուցակի, յատկացեալ են ի Տաճկաստան՝ արծաթ դահեկանի հաշուով հինգնոց, քսաններց և հարիւրնոց. ի Ռուսատան՝ բուպլիի հաշուով՝ կէս և երկու և տասն բուպլինոց. իսկ այլուր՝ մէկ, հինգ և քսան ֆրանքնոց են։

Յայս չափաւորութեան ոգւով փաթեցանք, Տէր, այս տոմակաց բաշխման գործոյն մէջ։

Իրաքանչիւր թաղից և քաղաքաց մեր մատուցած նուիրատուներու չափն մեր երկիւղածութեան չափն է, Տէր, ոչ Հայոց բարերարութեան՝ որոյ պատկառելի ոգին արժանի է միշտ իր համբաւոյ մեծութեան։

Զիք հարկ, Տէր, Ձեզ բացատրելոյ այս նորաձև հանգանակութեան սաստիկականութիւնն, որ օր քան զօր կը տատականայ. զի ի լրումն ազգեցից այսօր սով հացի ընդ սովոյ տակաւ համաժամ ի Հայաստան կ'ընթանայ։

Ժամ է արդ, Տէր, կարծեմք տակաւ ինչ ազգային արժանապատուութեան զգացման խօսելոյ, քանզի յառաջիկայ ձմերան, եթէ սովն ի պակասութենէ հետատես խնամոյ, որպէս ընդ առաջն անդուսոյ և մոլեգին պայրտնոյ, ցաւ և տաթի վիճանդատանցն գլեզ պիտի խայթէ, զի չպիտի հաւատայ աշխարհ՝ թէ հայրենիք Հայուս յաղքատութենէ Հայուն կը մահանայ։

Մերձ եմք, Տէր, դրան ձմրան, հաճեցէք կանդնել այն դրան հանդէպ և խօսիլ, վաղ պիտի տեղան տարափունք, վաղ պիտի փչեն հողմունք, մի թողէք տոյա, դՀայս լացուցանելով համոզել։

Մնամք խորին յարգանօք
Ի դիմաց Սովելոց խնամոյ Կեդր.
Յանձնաժողովոյ
Ատենադպիր Ատենապետ
Պէշ. Թ. Շաշեան Սերովբէ Կի-ուլենկեան
(Շարունակելի)

ՀԱՆԴԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՎԵԼՈՑ

Հ.-ՊՈԼԻՍ

(Շարունակութիւն և վերջ)

	Ֆիօրին	քրդ.
Յովհան Հարսրով	5	
Կարապետ Խաչատուր	2 Օսմ. Լ.	
Բերնարտինոս Նօտարի	10 Իտ. Լ.	
Ի. Ռ. Բինգէր	5	
Բէրիզիա Սկալա	1	
Հոհէնֆուրդի արքայարանը	20	
Ալէքս Շարիսկոֆի	10 բուպլի	
Սանիսլաւոս Պլէխչիտ	10 »	
Էլմասեան Տիկին	5	
Տուտպա Եղարք	50	
Ա. Վայս	5	
Ա. Ա.	2	50
Մարից Գէսնիկվարդէր	50	
Ուպալա Վ.ֆրդէ ք ժողովրդպտ.	1	
Վարպետիկի ժողովրդապետութիւն	2	
Յովհաննէս Վայմէզ մեծաւոր	3	10
Փիլիպոս Մայէր ժողովրդապետ	4	
Սիկէլ ժողովրդապետ	1	
Յովհաննէս Գահոֆէր ժամագործ	14	
Յովսէփ Լանդամիր	5	
Սուրբ Փրանկիսկոսի կուսանք	3	
Վ.ալ Զիդա երէց	2	
Բիարիսներու վարժարանը	3	
Բրակի Գիմութեան քարք	2	
Լայսմիրիսի եպիսկոպոսական դիւանատուն	3	
Գիբլի ժողովրդապետ	5	
Ա. »	5	
Ա. Արբասուֆ	5	
Ի. Շիմիով	2	
Աղքատ կուսանաց միաբանութիւնը	3	
Ամբրոսիոս Մալի մեծաւոր	5	
Ի. Վարպետի ժողովրդապետ	3	
Վ. Լիխտանգի »	3	
Էրնստ Վիհտարդ »	3	
Փր. Շիւաց »	5	
Անդրէաս Կասնէր Խրատիր Սալցպուրգի եկեղեցական լրագրոյն	30	
Ռէկիս Շերիդմիլլէր Արբասուֆի	6	
Փրկչական կուսանաց միաբանութիւն	5	
Անտոն Ռայնվարդ Երէց	12	
Կուստաւոս Պէրնֆուս մեծաւոր	5	
Սուրբ Միքայէլ Ասպետաց կարգ	5	
Յովսեփ Պրայզլ երէց	10	
Անատոլիոս, Օրիոյի ժողովրդպտ.	5	
Յովսէփ Անկէրմայէր »	3	
Հրեշտակային կարգի օրիորդք	1	26
	3680	15
Նաև Կիրակ քաղաքին գումարը	356	10
	4036	25

Համադումար չորս հազար և երեսուն և վեց ֆիօրին և 25 քրդ։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԵՆԻՆ

Հայաստանի ազգերոց համար Աստուրական կայսրութեան Վիէննայի Մատենաժողովոյն և Վիէննա Մխիթարեան Միաբանութեան ձեռքով այս հետևեալ գումարն հաւաքուեցաւ։

Բուպլի քսան, — Օսմ. ոսկի 2. — Տուքատ 3. —Ոսկի ֆրանք 80.— Իտալական ոսկի 10 և թղթադրամ ֆիօրին 4036 և 25։

Այս վերոյիշեալ ամբողջական գումարէն զրկուեցաւ Կեդրոնական Յանձնաժողովոյ ի Կ. Պոլիս.

Բուպլի 20. —Օսմ. ոսկի 2.— Տուքատ 3. — ֆրանք ոսկի 80. — Իտալական ոսկի 10 և թղթադրամ ֆիօրին 3729

Այս անգամ ներփակեալ կը գտնէք ի լրումն հաշուի	ֆիօր.	100
Մատնաժողովոյ և Մխիթարեան Միաբանութեան ծախուց հաշիւը Յայտարարութեանց տպագրութեան համար	36	10
Նամակներոց	151	93
Փաթէթի	10	44
Մանրածախք	8	75
	4036	25

Վերոգրեալ 20 բուպլի, 2 Օսմ. ոսկի, 3 Տուքատ, 80 ոսկի ֆր. 10 Իտալական ոսկի և 4036,25 թղթադրամ ֆիօրին գումարէն (207,25) ֆիօրին, որ Մատնաժողովոյն կողմանէ եղած ծախքն է; զեղչելով մնացեալ գումարն ամբողջապէս ընդունած է Յանձնաժողովս։

Համարակալ Գանձապետ
Գ. Յ. Յովակիմեան Աբել Կի-ուլենկեան

Ի Ս. ՎԱՆՍ ՅԱՐՄԱՆ

27 օգոստ. 1880

Տէր։

Կը խնդրեմ, որ բարեհաճիք հրատարակել Ձեր թերթին մէջ թէ Արմաշու վանից ճանապարհին ապահովութեան ամէն հոգ տարուած է, ըստ տարեկան սովորութեան Ս. Խաչի ոտնին ուխտաւորութեան գալ փափաքողները պէտք է կատարելապէս վստահ լինին իրենց երթևեկութեան վրայ։

Մնամ Ձեր Ցարգութեան
աղօթարար
ԽՈՐԷՆ ԵՊԻՍԿ. Հ. Վ. ԱՐՄԱՆՇՈՒ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ազգային Մասիոյ անխոնջ գործաւորներէն մին, Բ. Էֆէնտին, որ անծանօթ չէ Մասիսի ընթերցողաց, իրիկուններն իր տան մէջ, ի Գում-Գափու, ամեն կարողութեան ակր անհատից համար կարգ մը գասեր սկսած է։ Գրչուխաւորապէս կ'աւանդէ Գաղղիերէն և Թուրքերէն լեզուներ; (Թարգմանութիւն, խօսակցութիւն, շարադրութիւն.) և գրագիտութիւն, հաշիւ, տամարակալութիւն, տիեզերական պատմութիւն և աշխարհագրութիւն։ Նաև, Հայերէն; Անգղիերէն, Գաղղիերէն և Թուրքերէն լեզուներէ իրարու թարգմանութիւններ կ'ընէ ըերանացի և գրաւոր, և այդ լեզուներով ամեն տեսակ և ամեն ձեւ գրութիւն կը խմբագրէ, և կ'ուսուցանէ խմբագրել։ Լրագրոյս Տնօրէնութիւնը կրնայ ապահովել թէ դիմողք յոյժ գոհ պիտի լինին յամենայնի։ Աւելի տեղեկութիւններ կրնան ստացուիլ Մասիսի Խմբագրատունէն։

ԾՈՒՆՈՒՑՈՒՄ

Կիւրինի Հայոց գործատուներէն եկած զուտ բուրդէ գեղեցիկ ու գիմացկուն բանթալօնցու, սեթերիցու, բարաքսիցու քաղմիրներ; բազմոցի ծածկոցներ և այլն ժամանակ ու որոշեալ գնով կը ծախուին Կ. պոլիս, Զաքմաքճիլար եօղուշու Մեծ նոր խանին կից թիւ 29, Մ. Մոմճեան և Ընկ. փաճառատեղեակն, ուր կ'ընդունուին նաև ուզուած տեսակներու համար յանձնարարութիւնք։

Les annonces pour la France, l'Angleterre, l'Allemagne, l'Autriche-Hongrie, la Belgique, la Suisse et l'Amériquesont exclusivement reçues par la *Compagnie Générale de Publicité Etrangères G. L. DAUBE et Cie,* à Paris, Londres, Berlin, Vienne, Francfort, Zurich, etc.

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պ. Նորայր Բիւզանդացւոյն Գաղղիերէնէ Հայերէն ընդարձակ բառարանին տպագրութիւնն սկսած է և արդէն մինչև տառեւմեցերորդ թերթին հրատարակուած։ Առ այժմ կանոնաւոր կերպով շաբաթը մէկ թերթ կ'երթայ, քանի մը շաբաթ յետոյ երկու թերթ երթալ պիտի սկսի։ Նոքա որք բաժանագրուիլ կ'ուզեն դրուած և չեն կրնար մի անգամ մէկ ուրկէս ոսկի վճարել, կրնան թերթ առ թերթ գնել, որ 60 փարա է։

Գլխաւոր միջերանցն է Ֆրէնկեան գրամաճառանոցը։ կը գտնուի նաև ամեն Հայ գրամաճառաց քով և Արշակ Էֆէնտիի թղթամաճառանոցն ի Գալատիա։

ՊՏՈՅՏ ՄԸ
ՊՈԼՍՈՅ ԹԱՂԵՐՈՒ ՄԷՋ
ԳՐԵՑ
Յ. Յ. Պարոնեան
ՀՐԱՏԱՐԱԿԵՑ
Ս. Ղ. Պարոնեան

Սոյն գործոյն 13 երրորդ տետրն արդէն տպագրուած և շրջաբերութեան հանուած ըլլալով կը ծախուի լրագրավաճառաց քով։ Ս. Ղուկասեան և Ֆրէնկեան գրատունը և Սուճի Պօղոս աղայի խանութը ի դին 40 փարայ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԳ

Գոնթի եղբարք և Շահինի ընկերք պատիւ ունին ծանուցանել Յարգոյ հասարակութեան որ իրենց պատրաստած ընտիր ծխախոտներոյն յանախորդներն առաւել եւս գոհացնելու նպատակաւ 'ի վաղուց անտի ծխախոտի արուեստի մէջ հանրածանօթ Տէմիրդափուլեան եղբարց հետ ընկերացած են, որով յանախորդք ոչ թէ միայն նէնիճէի առաջին կարգի ծխախոտաց և ի կարներու ընտրութեանցը, այլ իրենց յանձնարարութեանց փութանակի կատարմամբը շատ գոհ պիտի ըլլան։

Տանկաստանի և Եւրոպիոյ բոլոր կողմերէն ուղղեալ ամեն տեսակ և ուղղուած քանակութեամբ թէ՛ տեղու և թէ՛ չարդած վաճառայյանձնարարութիւնք կ'ընդունուին և անմիջապէս կը գրկուին։

Ծանօթութիւն. Փաքէթներն իրենց նախկին անունը պիտի կրեն, բայց հինէն տարբերելու համար վրան տպագրեալ «Տէմիրդափուլեան Եղբարք» պիտի նշանակուի։

Եւրոպիոյ կողմերէն յանձնարարողք կառավարութեան շնորհիւ Պ-ոդրէյ տուրքէ ազատ են որոյ համար 100ին 20 զեղչ կը ըլլայ։

Վաճառատուներն են.

Գալատիա Սանաբքճըլար թիւ 130
Զընտան-Գափու Զէօմիէքճի. „ 29
ԼԷՐ.
Լմին էօնիւ „ 56

և բոլոր օտար վաճառատեղիք։

Ընկերութեանս ուղղուած նամակաց հասցէն պէտք է լինի (Տէմիրդափուլեան Եղբարք, Գալատիա Սանաբքճըլար թիւ 130)։

Յ. Գ. Որչափ որ այն ընկերութիւնը հաստատած եմք այսու ամենայնիւ մեք մեր նախկին ծխախոտի գործարանը կը շարունակեմք առանձնաբար, որոյ երից գլխաւոր վաճառատեղին է Զընտան-Գափու Զէօմիէքճիլեր թ. 29։

Տէմիրդափուլեան Եղբարք

ԿԱՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

ԷՒՀԱՒՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻԷ

Երկկ իրիկուն գոցուեցաւ		10,22
Այս առաւօտ բացուեցաւ		10,22
Կէս օրին		10,22
Բումլիի երկաթուղի	Ֆր	29,23
Թղթադրամ	Օսմ. ֆր	1200
Թրամուայ	»	401

ԸՆԹԱՑԵՐ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ
3 Սեպտեմբեր

Սօսէֆիէ ժէնէրալ	Անգղ. ֆր.	4,4
» Փոխանակութեան	»	2,38
Կ. Պոլսոյ Պանքային	»	7,25
Քրէտիտ ժէնէրալ	»	5,28
Փոխ. 1865	Ֆր.	51,
» 1865	»	51,
» 1869	»	50,
» 1872	»	17,25
» 1873	»	48,

ԸՆԹԱՑԵՐ ԴՐԱՄՈՑ
4 Սեպտեմբեր

Անգղ. ֆր.	ԴՐ.	110 17
Նաբոլէոն ոսկի	»	87 35
Խրէսիալ Ռուս	»	90 18
Ռուսական թղթադրամ 3 ռուպ.	»	73 քարթիք
Դրրբիից	ԴՐ.	51 20
Մէճիտիէի տարբերութիւն	»	7 7
Հինգնոց	»	212 20
Վեցնոց	»	128 20
Մէճիտիք	»	215 20
Պրինտ	»	550
5 փարանոց	»	220

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ
ՇԱԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ
1880 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ՄԻՆՉԵՒ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 16

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻԶՆՈՂ ՇԱԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ		Ելքերէն	Թիւ
		Ելքերէն Էնէր։	
11	45	Եկնիմահալլէն Մկզարպուրնու. Պէյլիքաճէրէ Թարապիա Եկնիքէյ Սմիկնէա. Պոյաճըքէյ. Բումլի Հիսար. Պէպէք. (Աբնաւուտ գիւղի շրջանին հետ պիտի հաղորդակցի.)	31
12	30	Ի և Ա. Գավագէն Եկնիմահ. Մկզարպուրնու. Պէյլիքաճէրէ. Թարապիա. Եկնիքէյ. Էմիրկէն Պոյաճը. Ի. Հիսար. Պէպէք.	32
1	45	Եկնիմահալլէն Մկզարպ. Պէյլիքաճէրէ. Թարապիա, Եկնիքէյ. Էմիրկէն. Ի Հիսար. (Ուրբաթի օրերը Պէպէք).	33
2	45	Եկնիմահալլէն Մկզարպուրնու. Պէյլիքաճէրէ. Բիրլիճոյ. Թարապիա. Եկնիքէյ, Սմիկնէա, Էմիրկէն, Պոյաճըքէյ, Ի. Հիսար, Պէպէք։	18
3	30	Ա. Գավաք, Եկնիմահալլէ Մկզարպ. Պէյլիքաճէրէ. Թարապիա. Եկնիք. Սմիկն. Էմիրկէն, Պոյաճըքէյ, Ի. Հիսար, Պէպէք, Արնաւուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. Սիրքէճի (Ուրբաթի օրերը Սիրքէճի չպիտի հանդիպի).	34
5		Եկնիմահալլէն Մկզարպուրնու. Պէյլիքաճէրէ. Թարապիա. Եկնիքէյ Էմիրկէն. Ի Հիսար, Պէպէք, Արնաւուտքէյ, Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ	32
6	15	Եկնիմահալլէ. Պէյլիք. Թարապ. Պէյքօղ Եկնիք. Միրկիոն. Գանլըճա. Ի. Ա. Հիսար. Գանտիլի Արնաւուտքէյ, Զէնկէլքէյ. Պէյլերպէյի. Օրթաքէյ Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Իսկիմար։	4
8		Ա. և Ի. Գավագ. Եկնիմահալլէ. Մկզարպուրնու. Պէյլիքաճէրէ Թարապիա. Պէյղօղ. Եկնիքէյ. Էմիրկէն. Պոյաճըքէյ. Ի. Հիսար, Պէպէք Անաւուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթի օրերը Սմիկնէա)	20
10		Մկզարպուրնուէն Պէյլիքաճէրէ. Թարապիա. Եկնիքէյ, Էմիրկէն, Ի. Հիսար, Արնաւուտքէյ. Օրթաքէյ, Պէշիկթաշ	22

Արէ-Լուտ էրէն

12		Արնաւուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ։	25
12	30	Արնաւուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. Գաղաթաշ	19
1		Պէպէք. Արնաւուտքէյ. Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ. Գաղաթաշ	22
1	45	Արնաւուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ։	2
2	30	Արնաւուտքէյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէյ. Պէշիկթաշ	25
3		Պէպէք. Արնաւուտքէյ. Գուրուչ. Օրթաքէյ. Պէշիքթաշ. Գաղաթաշ։	19
4		Արնաւուտք. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիքթաշ։ Գաղաթաշ։	22
8	30	Արնաւուտքէյէն ուղղակի կամուրջ։ (Բացի ուրբաթէ)։	21
10	45	Արնաւուտք. ուղղակի կամուրջ։	23

Ամ-Լուտ էրէր

11	45	Պէյքօղ։ Բաշապահչէ. Բիրիքթ փաշա մահալլէսի. Գանլըճա։ Ա. Հիսար, Գանտիլի, Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ, Պէյլերպէյի. Գուզկունճուք։	21
11	45	Արնաւուտքէյ. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյլերպէյ. Գուզկունճուք. Գաղաթաշ։	4
12	30	Պէյլիքաճէրէ. Պէյքօղ։ Բաշապահչէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար։ Գանտիլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյլերպէյի. Գուզկունճուք Գաղաթաշ։ (Ուրբաթի օրերը ժամ 1ին)։	17
2	15	Պէյլիքաճէրէ. Թարապիա. Պէյքօղ։ Բաշապահչէ. Ի. Ի. մահալլէսի Գանլըճա. Ա. Հիսար։ Գանտիլի, Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյլերպէյի. Գուզկունճուք Գաղաթաշ։ (Բացի ուրբաթէ։	20
4		Գուզկունճուք։ Պէշիք։ Գաղաթաշ։ (Բացի ուրբաթէ)։	2
4		Պէյքօղ։ Բաշապահչէ։ Ի. բաշա մահալլէսի Գանլըճա։ Ա. Հիսար, Գանտիլի։ Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Պէյլերպէյ։ Սիրքէճի (Ուրբաթի օրերը Գուզկունճուք. Սիրքէճի չհանդիպելով)։	21
8	15	Պէյլիքաճէրէ Պէյքօղ։ Բաշապահչէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար Գանտիլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ, Պէյլերպէյ։ Գուզկունճ. Իսկիար, (Ուրբաթի օրերը Բիրիքթ փաշա մահալլէսի)։	19
9	15	Վանիքէյէն ուղղակի կամուրջ։	2
10	30	Գուզկունճուքէն ուղղակի կամուրջ։ (Բացի Ուրբաթէ)։	2

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇԱԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ		Ելքերէն Էնէր։	Թիւ
1	30	Գաղաթաշ։ Իսկիար Պէշիկթաշ։ Գուզկունճուք. Օրթաք։ Պէյ. Զէնկ. Արնավ. Գանտ. Ա. և Ի. Հիսար։ Գանը Էմիրկէն, Եկնիք Պէյքօղ Թարապ. Պէյլիք. Եկնիմահ։	4
1	45	Պէշիք։ Օրթաք։ Արնավ. Պէպէք։ Ի. Հիսար. Էմիրկ. Եկնիք, Թարապ. Պէյլիքա. Մկզարպ, Ի և Ա. Գավագ։	34
3	15	Պէշիկ. Օրթաք։ Արնավ. Պէպէք։ Ի. Հիսար։ Գանլճ, Միրկիօն, Սմիկն Եկնիք։ Թար. Պէյլիքա. Մկզար. Եկնիմ.	32
5		Գաղաթաշ։ Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչէշմէ. Արնավ. Պէպէք։ Ի. Հիսար։ Պոյաճ. Էմիրկէն. Եկնիք։ Պէյքօղ։ Թար. Պէյլիք։ Մկզարպուրնու. Եկնիմահալլէ. Գավագլար։	20
6	30	Իսկ. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք։ Օրթաքէյ. Պէյլերպէյի. Զէնկէլքէյ Արնավուտքէյ Գանտ. Ի. Հիսար։ Գանլըճա. Էմիրկէն. Եկնիք, Թարապիա. Պէյլիք։	19
8	15	Արնաւուտք։ Պէպէք։ Ի. Հիսար Էմիրկէն Եկնիք։ Թարապիա. Պէյլիքաէրէ Մկզարպուրնու։ (Ուրբաթի օրերը Պէշիկ. Օրթաք։)	22
9	15	Պէշիքթաշ։ Օրթաք։ Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք։ Ի. Հիսար պոյաճըք։ Էմիրկ. Սմիկնէա. Եկնիք, Թարապ։ Պէյլիք։ Մկզար. Եկնիմահալլէ։ (Բացի ուրբաթէ)։	32
10		Ի. Հիսար։ Պոյաճըքէյ։ Եկնիք։ Թար։ Պէյլիք։ Մկզարպ։ Եկնիմահալլէ։ (Ուրբաթի օրերը Պէպէք)։	33
10	30	Օրթաք։ Գուրուչ։ Արնավ. Պէպէք, Ի. Հիսար, Պոյաճըքէյ։ Էմիրկ։ Սմիկն։ Եկնիք։ Թարապ։ Բիրիքթաշ։ Պէյլիք։ Մկզար։ Եկնիմ (Ուրբաթի օրերը Պէշիկ։ հանդիպելով)։	18
11	10	Պէպէք Ի. Հիսար։ Պոյաճ. Սմիկն։ Եկնիք։ Թարապ։ Պէյլիքա։ Մկզարպ։ Եկնիմահ։	20

Արէ-Լուտ էրէ

1	15	Պէշիքթաշ։ Օրթաքէյ։ Արնաւուտք։	25
2		» » » Պէպէք։	19
2	30	Պէշիկթաշ։ Օրթաքէյ։ Արնավ.	22
7	45	Պէշիք։ Օրթաք։ Գուրուչ։ Արնավ։ (Բացի ուրբաթէ)	21
10		Պէշիկթաշ։ Օրթաք։ Գուրուչ։ Արնավ.	25
11	5	Գաղաթ։ Պէշիկ։ Օրթաք։ Գուրուչ։ Արնաւուտ։	19
11	20	Պէշիկթաշ։ Օրթաք։ Գուրուչ։ Արնաւուտ։ (Բացի Ուրբաթէ)։	2
11	40	Պէշիքթ։ Օրթաք։ Գուրչ։ Արնավ։ Պէպէք։	22
12		Պէշիք։ Օրթաք։ Գուրուչ։ Արնավ։	4

Ամ-Լուտ էրէ

2	45	Իսկիաար Գուզկ։ Պէյ։ Զէնկ։ Վանիք։ Գանտ։ Ա։ Հիսար։ Գանլ։ Բիրիքթաշ բաշա մահալլէսի Բաշապ։ Պէյքօղ։	21
3	30	Պէշիք։ Իսկիաար։ Գուզկ։ (Բացի ուրբաթէ)։	2
8	30	Գուզկունճուք։ Պէյլերպէյ։ Զէնկ։ Վանիքէյ։	2
9	30	Գաղաթ։ Գուզկ։ Պէյ։ Զէնկ։ Վանիք։ Գանտիլի։ Ա։ Հիս։ Գանլ։ Բաշ։ Պէյքօղ։ Մկզարպ։ Ի։ Ա։ Գավաք։	17
10	30	Գաղաթաշ Պէշիք։ Գուզկ։ (բացի ուրբաթէ)։	2
10	30	Պէյ։ Զէնկ։ Վանիք։ Գանտիլ։ Ա։ Հիսար։ Գանլճ։ Զուպուգ։ Բաշապ։ Պէյքօղ։ Թարապ։ Պէյլիք։ (Ուրբաթի օրերը Գուզկ)։	34
11		Պէշիք։ Գուզկ։ Պէյլերպ։ Զէնկ։ Վանիք։ Գանտ։ Ա։ Հիսար։ Գանլ։ Բաշապ։ Պէյքօղ։	21
11	10	Գաղաթ։ Գուզկ։ Պէյ։ Զէնկ։ Վանիք։ Արնավուտք։	25

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԳ

Ծարրաֆեան և ընկերութեան գործակալութիւնը պատիւ ունի արդոյ հասարակութեան ծանուցանել հետեւեալները։

1. Կալուած այսինքն տուն, խանութ, պանդոկ, ագարակ, պարտէզ և հող ունեցող և զանոնք կամ վաճառել և կամ վարձու տալ սղզղ անձանց տնուանց արձանագրութեան համար տումար մը բացուած է, որպէս զի իւրաքանչիւրին պատշաճաւոր գործերն դիւրութեամբ ի գործ դրուին։

2. Ընկերութեանս գործակալութիւնը համարաւոր տեղանաւորաց հետ յարաբերութեան մտնելով թէ կալուածոյի և թէ Պոլսոյ կողմերը գտնուող և իրեն հանոյ երեւցող քարտկիր տուն կամ խանութ, պոհարեղէն, ոսկեղէն և արծաթեղէն ինչք ու վաճառք դրաւ դնելով, դրամական փոխառութիւն ընել ուզող անձանց չափաւոր տոկոսով և դրաւին բնական արժէքէն 30 0/0 զեղչմամբ հաշիւ մտնելու պայմանաւ դրամն պիտի կարենայ դանել։

3. Ընկերութեանս գործակալութիւնը ամեն տեսակ վաճառք կամ կարասիք վաճառելու և գնելու և դիւրադիր տպահոգութեան դնելոյ տալու վարձքով անձանց դիւրութիւն մը ընծայած ըլլալու բաղձանքով սոյն պաշտօնը ստանձնած ըլլալով վերջապէս թէ գրամատէրերու, թէ դրամի պէտք ունեցողներու և թէ վերոյիշեալ ընկերութեան անձամբ կամ գրով դիմելու տաբենին յոյժ գոհ ըլլալնին կը յայտարարէ։

Կալաթա խավեար խան թիւ 67

ԻԼԱՆ

Պէյքօղ տէպպաղհանէսի իչուն լուզումի օլուպ միւպայաս օլունաճաք իքի պին տատա թուղը գուրու իզմիր ճիրուաքնին պէհէր տատի վէնէն պէշ ղրչեատէն եէսի ղրչէ դատար օլաճաք օլուպ պիր պիրի լուզերինէ ալթը ղրչէ միյանընտա պուլունմաք վէ թարիխի գարարընտան Լթիպարէն թէպիմէ պէտ իլէ հէման արդաբ ալընմաք վէ հեր պէշէր եիւզ տատիրնէ պիր ղրթա մագպուզ սէնէսի վերիլմէք վէ էսմանը վերիլէճէք մագպուզ սէնէսինին վիրուտի իլէ մուամէլէյի գարէմիչէսինին խիթամընտա սիմմէճիտիչէ օն տօղուզ ղրշ հիսապը իլէ հէման լէվաղիմամի տայիրէսի վէղնէսինտէն վերիլմէք չարթը վէ շէրայիթի տայիրէսի իլէ պէհէր ղրչէսի օն իւչ ղրուշա թարիպի էօհտէսինտէ օլուպ իլուլ բումինին ալթընճը ճուսա իրմէսի կիւնիւնէ գատար հեր կիւն մէնագատասը պիլ իճրա եէվմի մէղքիւրտէ քարտրը գարթիսի վերիլէճէյինտէն, իմայէ թարիպ օլանարին վէ եէտինճի ճուսա իրմէսի կիւնիւ եիւզտէ պէշ թէնղիլինէ բաղիպ պուլունանլարին հարպիյէ նէզարէթի լէվաղիմամը ուսմամիյէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի վէ կէլէմէյէն զէվամի օլարաղը հարտէ իտէճէքլէրի թէնղիլամը միւմկի վարագա իլէ տայիրէյէ պիլիրմէլէրի։

3 իլուլ 96

Ասադիրի չահանէ էլպիսէ անպարը իչուն միւպայա օլընաճաք օլան 75,000 մէթրօ ինճէ սղդ. Գանատաչօնին 3,000 մէթրօսը հէմանի վէ գուսուրը թարիխի գարարինէն իմիպարէն կէնինճի կիւնիւ թէսլիմինէ պաշլայուպ ճէսիմէ ճէսիմէ թէսլիմ օլընարագ. Թարիխի մէղքիւրտէն 91ինճի կիւնիւ արդասը ալընմաք վէ բէսմի կէսմիւկիւ անպարը մէղքիւրէ թէսլիմ օլընընճայա գատար վուգու պուրաճագ. քեաֆիֆէի մէսարիֆի միւթեահիմինէ այնա օլմաք վէ հեր 12,000 մէթրօսընա մագպուզ սէնէսի վերիլմէք վէ էսմանը մագպուզ սէնէսէրինին վիրուտի իլէ մուամէլէյի գարէմիչէսինին խիթամընտա սիմմէճիտիչ 19 ղրուշ հիսապը իլէ հէմանի հարպիյէ խարիճէսինտէն վերիլմէք իւղրէ մէղքիւր իւլ մըքատար Գանատաչօնին պէհէր մէթրօսը 2 ղրուշ 36 փարայա թարիպի էօհտէսինտէ ալուպ իլուլը բումինին պէշինճի բէնչէնպիհ կիւնիւնէ քատար հեր կիւն միւնագատասը պիլ իճրա եէվմի մէղքիւրտէ քարտրը գարթիսի վերիլէճէյինտէն, իմայէ թարիպ օլանարին վէ եէտինճի ճուսա իրմէսի կիւնիւ եիւզտէ պէշ թէնղիլինէ բաղիպ պուլունանլարին հարպիյէ նէզարէթի լէվաղիմամի ուսմամիյէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի վէ կէլէմէյէն զէվամի օլարաղը հարտէ իտէճէքլէրի թէնղիլամը միւմկի վարագա իլէ տայիրէյէ պիլիրմէլէրի։

31 աղոսթոս 96

Հարպիէ թահսիլիէ խատրէսի իչուն թարիխի գարարինտէն իմիպարէն չէհրիէ եիւզ եէթմիշ պէշ պին ղրչէսի թէսլիմ օլընմագ, վէ մագպուզ սէնէսինին վիրուտի իլէ մուամէլէսի խիթամինտէ էսմանի եիւզիւ ալմաւն եիւզ ղրուշ հիսապը իլէ հէման հարպիէ նէզարէթի լէվաղիմամը ուսմամիյէ տարիրէսի վէղնէսինտէն թէսլիմ ղէլմէմագ վէ թէսլիմինէ գատար վուգու պուլանագ պիլիճի մէսարիֆի մէսարիֆի նագմիյէ վէ տարիրէսի իլէ բէսմի կէսմիւրիկի մուհասէբէսինէ այնա օլմաք վէ հեր մէթրօսը 2 ղրուշ 36 փարայա թարիպի էօհտէսինտէ ալուպ իլուլը բումինին պէշինճի բէնչէնպիհ կիւնիւնէ քատար հեր կիւն միւնագատասը պիլ իճրա եէվմի մէղքիւրտէ քարտրը գարթիսի վերիլէճէյինտէն, իմայէ թարիպ օլանարին վէ եէտինճի ճուսա իրմէսի կիւնիւ եիւզտէ պէշ թէնղիլինէ բաղիպ պուլունանլարին հարպիյէ նէզարէթի լէվաղիմամի ուսմամիյէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի վէ կէլէմէյէն զէվամի օլարաղը հարտէ իտէճէքլէրի թէնղիլամը միւմկի վարագա իլէ տայիրէյէ պիլիրմէլէրի։

4 իլուլ 96

ԻԼԱՆԸ ԲԼՈՒՄԻ

Միւթէվէֆա Մըսըրլը Պօղոս պէյ վերէսէսինէ պա իլամ մա ֆայիզ իքի պին քուսուր լիրա տէյնի օլան Բօղ Գըրմըզեանընն տէյնը մէղքիւրէ մէրհունէ պուլանան Մանեաս նահիյէսինտէ վաղը գոյուն քեաքըրը նամ չիֆթիլիկին կիլուլն օն իքինճի կիւնիւ պա միւղայիտ պէտէլի մուղարբերի իլէ թալիպլինէ ֆիրուխթ վէ թէսլիմի մուղարբեր պուլունաղընտան իլանը քէֆիյէթի օլունուր։

Բէիսի մահքեմէ վէ մէմուրը իճրա

28 օղոստ. 1880 (Իմզա)
Պանարբմա

ԱՑԵՐԻ ՎԻԿՕՐԸ

Ով որ իր մաղերուն թափիլը չուզեր, «Ակերի վիկօր» կոչուած մաղի անուշահոտ ջուրէն գործածելու է. ուրիշ ամեն տեսակ մաղի ջուրերը կամ իւղերը՝ որ մաղ չի թափելու համար կը ծախուին, բոլորն ալ անօգուտ են. իսկ վիկօրի օգուտը միլիոնաւոր փորձերով ապացուցած է, և Պոլսոյ ու գաւառաց մէջ օր օրի գործածողներուն թիւը կաւելնայ։ Անանք որ իրենց մաղերուն գեղեցկութիւնը կորսնցնելու վրայ են, չուտով գործածեն այս ջուրէն որ ի վերջոյ չզղջան։ Թափելու վրայ եղող մաղերը կը հատատաէ ու կամրապնդէ, թափածներուն տեղը մաղ կը բուսցնէ երբոր մաղերուն արմատը վնասուած չէ, ու ճերմկած մաղերը անպատճառ իր նախկին բնական գոյնին կը բերէ, գործածելուն կերպը շիշերուն հետն է. կը ծախուի Կ. Պոլիս Գալատիա Մինասեան և Ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

ՕՃԱՌ

Անուշահոտ օճառ, մարմնը կը կակուղցնէ ու լեղի ջուրով ալ կը փրը փրրի, տեսակը խիստ ապնիւ ու գինը շատ ժամանէ. կը ծախուի Կ. Պոլիս Գալատիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի գաղ մագան։

ՋՐՀԱՆ

Ամերիկայի Ջրհաններ մեծ և փոքր, երկան թէ հաստատուն խողովակներով թէ ջրչեղջներու և թէ խարուանկ հարերու համար ամեն գներով կը ծախուի, Կ. Պոլիս Գալատիա Մինասեան և Ընկերաց Ամերիկայի մագազան։

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ա. ԵՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
ԳԱԼԱԹԱ ՆՈՐՕ ԽԱՆ